

Stop de in- en doorgroei

Een praktijkscan op interventies die vanuit BOTOE-gelden zijn opgestart om doorgroei en rekrutering van jongeren in de criminaliteit te stoppen

Jos Kuppens
Kenny Kathmann
Henk Ferwerda

Bureau **Beke**

Colofon

In opdracht van

Ministerie van Justitie en Veiligheid, Wetenschappelijk Onderzoek- en Documentatiecentrum

Opmaak

Marcel Grotens (Bureau Beke)

Omslagfoto

Philip Lansing

Kuppens, J., Kathmann, K. en Ferwerda, H.

Stop de in- en doorgroei

Een praktijkscan op interventies die vanuit BOTOC-gelden zijn opgestart om doorgroei en rekrutering van jongeren in de criminaliteit te stoppen

© 2022, WODC, ministerie van Justitie en Veiligheid. Auteursrechten voorbehouden. Voor deze publicatie is licentie verleend aan Bureau Beke.

Niets uit deze uitgave mag worden vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of welke andere wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de auteurs.

No part of this publication may be reproduced in any form by print, photo print or other means without written permission from the authors.

Inhoud

	Voorwoord	4
1	Inleiding	5
1.1	Het door het WODC gewenste drieluik	6
1.2	Uitgevoerde onderzoeksactiviteiten	7
1.3	Kanttekeningen bij en reikwijdte van de praktijkscan	8
1.4	Leeswijzer	9
2	Overzicht van interventies	11
2.1	Overzicht van oorspronkelijk geplande interventies	11
2.2	Actuele stand van zaken van de interventies	12
3	Inzoomen op de thema's	15
3.1	Mate van onderbouwing van de thema's	15
3.1.1	Gefundeerde interventies	15
3.1.2	Ongefundeerde interventies	18
3.1.3	Exploratieve interventies	18
3.2	Conclusies ten aanzien van de onderbouwing van de thema's	19
4	Bevindingen uit de gesprekken	21
5	Hoofdbevindingen uit de praktijkscan	24
5.1	Korte terugblik op de praktijkscan	24
5.2	Bevindingen uit de inventarisatie van interventies en thema's daarbinnen	25
5.3	Procesmatige bevindingen uit de gesprekken	27
	Bijlagen	
	Bijlage 1 – Overzicht van risico- en beschermende factoren	28
	Bijlage 2 – Overzicht van interventies	34

Voorwoord

Er is al een groot aantal jaren aandacht voor georganiseerde ondermijnende (drugs)criminaliteit in ons land. Van recentere datum is de zorg voor de eventuele doorgroei en rekrutering van jongeren in de georganiseerde misdaad.

Om te voorkomen dat jongeren in de georganiseerde criminaliteit terecht komen of hier verder in afglijden hebben de ministers voor Rechtsbescherming en van Justitie en Veiligheid besloten om een preventieve aanpak in te zetten. Deze aanpak krijgt onder andere vorm via projecten in een achttal gemeenten die vallen onder het Breed Offensief Tegen Ondermijnende Criminaliteit (BOTOC).

Voor de aanpak is het van belang om te weten waarom bepaalde jongeren en jongvolwassenen de georganiseerde criminaliteit ingaan. Daarom is in een eerdere fase literatuuronderzoek verricht naar risico- en beschermende factoren voor ingroeimechanismen en rekruteringsprocessen van jongeren in de georganiseerde misdaad. De onderhavige notitie is het vervolg hierop. In deze notitie worden de bevindingen uit een praktijkscan onder de acht BOTOC-gemeenten beschreven. Het gaat daarbij om interventies die in de oorspronkelijke BOTOC-plannen van de acht gemeenten door het ministerie van Justitie en Veiligheid zijn gefinancierd. Deze interventies zijn op een rij gezet, waarna er onder andere nader is ingegaan op de (wetenschappelijke) onderbouwing hiervan.

Voor de totstandkoming van deze notitie willen we de vertegenwoordigers van de acht BOTOC-gemeenten hartelijk danken voor hun medewerking aan een gesprek en voor het aanleveren van documenten. Daarnaast danken wij de leden van de begeleidingscommissie voor het meedenken over en hun feedback op deze notitie. Deze commissie stond onder voorzitterschap van Edward Kleemans (VU) en bestond uit de volgende leden: Jan-Dirk de Jong (Hogeschool Leiden), Marlou Tibbe (ministerie van Justitie en Veiligheid) en Frank Willemsen (WODC).

Arnhem, april 2022

De onderzoekers

1

Inleiding

Bij de minister voor Rechtsbescherming en de minister van Justitie en Veiligheid is de wens ontstaan om meer te weten te komen over de redenen waarom bepaalde jongeren en jongvolwassenen de georganiseerde criminaliteit in gaan en welke maatregelen effectief zijn bij het voorkomen en doorbreken van criminele carrières. Mede hiervoor is de zogenaamde Kennisagenda Ondernijning opgesteld.¹ Met deze Kennisagenda Ondernijning wordt onderzoek gedaan naar thema's waar nog onvoldoende kennis over bestaat. De eerste functie van de Kennisagenda Ondernijning luidt dan ook: 'systematische analyse van bestaande wetenschappelijke en operationele inzichten, waarbij bundeling en vertaling naar actuele vraagstukken plaatsvindt'.

In samenhang met deze functie bestond vanuit het Wetenschappelijk Onderzoek- en Documentatiecentrum (WODC) de wens om een kennissynthese uit te voeren naar ingroeimechanismen en rekruteringsprocessen van jongeren in de georganiseerde criminaliteit. Begin 2022 is door Bureau Beke de zogenaamde 'Kennissynthese Do or Don't' opgeleverd.² Deze kennissynthese is het resultaat van een literatuurstudie naar ingroei- en rekruteringsmechanismen in de georganiseerde criminaliteit. Zoveel mogelijk is getracht om hierbij specifiek te kijken naar de mechanismen voor jongeren. Om te voorkomen dat jongeren in de georganiseerde criminaliteit terecht komen of hier verder in afglijden hebben de twee voornoemde ministers namelijk besloten om een preventieve aanpak in te zetten.

Deze aanpak krijgt onder andere vorm via projecten in acht gemeenten die vallen onder het Breed Offensief Tegen Ondernijnde Criminaliteit (BOTO). Voor de aanpak is het namelijk van belang om te weten waarom bepaalde jongeren en jongvolwassenen de georganiseerde criminaliteit in gaan. Via de kennissynthese is inzicht verschaft in de risico- en beschermende factoren. In bijlage 1 staat een overzicht van deze risico- en beschermende factoren.

De kennissynthese: lacune over de betrokkenheid van jongeren

De kennissynthese is gericht op de ingroeimechanismen en rekruteringsprocessen van jongeren in de georganiseerde criminaliteit. Er zijn 24 artikelen geanalyseerd om een overzichtelijk beeld te geven van de huidige kennis in de wetenschappelijke literatuur. Ondanks het grote aantal wetenschappelijke studies naar georganiseerde criminaliteit, bestaat er een kennislacune over de betrokkenheid van jongeren. In de kennissynthese is daarom een algemeen beeld gepresenteerd. Aangezien de meeste artikelen gericht zijn op volwassenen, is het mogelijk dat de bevindingen niet een-op-een van toepassing zijn op jongeren.

Idealiter worden vervolgens op basis van de opgedane kennis interventies (door) ontwikkeld en ingezet. De volgorde is deze keer anders, omdat de acht BOTOC-gemeenten inmiddels al een voorstel voor het uitvoeren van interventies bij het ministerie van Justitie en Veiligheid hebben ingediend en (deels) al bezig zijn met de uitvoering van deze interventies. Daardoor heeft de kennissynthese automatisch een andere status meegekregen: van randvoorwaardelijk instrument naar interventiescannend instrument. Met andere woorden: met de bevindingen uit de kennissynthese is te bekijken in hoeverre de door de acht BOTOC-gemeenten ingezette interventies voorzien in het aanpakken van risicofactoren dan wel het inbrengen van beschermende factoren.

In onderhavige notitie geven we een uitwerking van deze interventiebeschouwing in de praktijk, via de zogenaamde 'praktijkscan'. Het uiteindelijke doel hiervan is om input te leveren voor het derde en laatste onderdeel van het drieluik. Dit is het ontwikkelen van een kennisproduct dat door de acht BOTOC-gemeenten gebruikt kan worden voor de verdere ontwikkeling/optimalisering van hun interventies.³

1.1 Het door het WODC gewenste drieluik

Met het opstellen van de kennissynthese en het beschouwen van de interventies in de praktijk voorzien we in de eerste twee elementen van een drieluik dat is bedoeld als ondersteuning voor de acht BOTOC-gemeenten bij het uitvoeren van hun interventies. Het drieluik bestaat uit de volgende onderdelen:

1. **Kennissynthese:** wat is er vanuit bestaande reviews en nieuw onderzoek bekend over ingroeimechanismen en rekruteringsprocessen van jongeren in de georganiseerde criminaliteit?

2. **Praktijkscan:** welke initiatieven van de acht Nederlandse gemeenten zouden moeten bijdragen aan het tegengaan van rekrutering van jongeren en op welke wijze?
3. **Ontwikkelen kennisproduct:** hoe kan de wetenschappelijke kennis bijdragen aan het effectie(f)ver maken van beleid, programma's en interventies bij de aanpak van rekrutering van jongeren?

Onderhavige notitie heeft alleen betrekking op het tweede deel van het drieluik.

1.2 Uitgevoerde onderzoeksactiviteiten

Voor het uitvoeren van de praktijkscan zijn diverse onderzoeksactiviteiten verricht. Ten eerste is dit een analyse van alle oorspronkelijke BOTOC-plannen die voor financiering zijn voorgelegd aan het ministerie van Justitie en Veiligheid. Deze plannen zijn kort beschreven (zie bijlage 2) en, voor zover mogelijk, door de onderzoekers gekoppeld aan gefundeerde risicofactoren en beschermende factoren. Voor sommige gemeenten geldt dat ze naast de interventies die gefinancierd worden vanuit het ministerie ook andere interventies inzetten. Deze interventies vormen geen onderdeel van deze praktijkscan.

Gefundeerde risicofactoren en beschermende factoren

Uit de kennissynthese zijn twaalf gefundeerde risicofactoren naar voren gekomen. Dit zijn risicofactoren die in minimaal drie studies zijn benoemd. Bij uitstek is het hebben van familieleden, vrienden en kennissen in de georganiseerde criminaliteit de belangrijkste risicofactor. De overige gefundeerde risicofactoren zijn: man-zijn, een hogere leeftijd ten opzichte van daders van "algemene" criminaliteit, antisociale persoonlijkheidskenmerken, het hebben van een criminele achtergrond en criminele vaardigheden, drugsgebruik, een laag opleidingsniveau en het hebben van specifiek werk(omstandigheden). Daarnaast zijn er 47 plausibele risicofactoren onderscheiden, die in maximaal twee studies werden genoemd. Daarvan zijn er 26 onderzocht in een Nederlandse context. In de praktijkscan laten we deze plausibele risicofactoren buiten beschouwing.

Ook zijn dertien beschermende factoren in de literatuur gevonden die de kans op rekrutering mogelijk kunnen verkleinen. In bijlage 1 staat een tabel met een overzicht van risico- en beschermende factoren.

De door de acht BOTOOC-gemeenten opgestelde plannen zijn tussen juni en september 2020 bij het ministerie van Justitie en Veiligheid ingediend. Deze oorspronkelijk ingediende plannen in het kader van BOTOOC vormen de basis voor onderhavige notitie. Omdat er geen procesevaluatie is uitgevoerd, maar een scan op initiële plannen, zijn de aangepaste plannen die we na de gesprekken hebben ontvangen niet meegenomen in deze notitie. Dit neemt niet weg, dat we in deze rapportage nog een hoofdstuk wijden aan ontwikkelingen die zich tot op heden tijdens de BOTOOC-periode hebben voorgedaan.

Ten tweede hebben we met zeventien vertegenwoordigers van alle acht BOTOOC-gemeenten een (groeps)gesprek gevoerd.⁴ In de gesprekken is nader ingegaan op de stand van zaken in de interventies, op de beoogde doelgroep en doelen daarvan, op de mate waarin de interventies zich richten op risico- en beschermende factoren en op de verdere invulling van de interventies in de nog resterende BOTOOC-periode. Aan het eind van ieder gesprek is aan de vertegenwoordigers nog gevraagd hoe naar hun mening een kennisproduct vormgegeven zou moeten worden, waarbij het optimaliseren van voortgang binnen de interventies van de acht BOTOOC-gemeenten voorop stond. Deze laatste informatie zal uiteindelijk gebruik worden voor het invullen van het derde deel van het drieluik (ontwikkelen kennisproduct).

1.3 Kanttekeningen bij en reikwijdte van de praktijkscan

De praktijkscan is basaal uitgevoerd, wat betekent dat er niet op grond van wetenschappelijke criteria is geanalyseerd waar exact de werkzame bestanddelen en de beoogde effecten per aangeboden interventie liggen. De praktijkscan is daarmee te beschouwen als een eerste blik op de initiële plannen van de acht BOTOOC-gemeenten. Voor een nauwgezette analyse van het proces binnen die gemeenten en de voortgang die wordt geboekt door het inzetten van interventies is een meer diepgaande en uitgebreide studie nodig.

Daarnaast is de praktijkscan niet bedoeld als toets of beoordeling van projecten, omdat er geen gebruik is gemaakt van kwalitatieve maatstaven. De scan geeft veeleer inzicht in de stand van zaken binnen de acht gemeenten op het gebied van de interventies die vanuit BOTOOC-gelden worden uitgevoerd. De gesprekken hadden nadrukkelijk niet het karakter van een toetsing van “juiste” of “onjuiste” keuzes voor interventies en keuzes binnen interventies. Zo is bijvoorbeeld door de onderzoekers meegedacht over de beoogde doelen en over de mate van haalbaarheid daarvan.

In het algemeen gaven de vertegenwoordigers van de BOTOC-gemeenten aan de gesprekken als zeer prettig te hebben ervaren, mede vanwege het “meedenkende” (lees: coachende) karakter die deze gesprekken hadden. Een punt van aandacht dat we dan ook op voorhand willen noemen, is dat hier kennelijk de nodige behoefte aan is. Dit hoeft niet met “externen” te gebeuren, maar kan ook binnen of tussen BOTOC-gemeenten plaatsvinden. Regelmatig zijn vertegenwoordigers binnen de acht gemeenten ook op zoek naar input om hun interventies te onderbouwen en bij te sturen.

Het voorgaande punt heeft ook te maken met de “omgekeerde weg” die rondom het BOTOC-project bewandeld is; de gemeenten kregen de gelegenheid om interventies in te dienen, nog voordat de kennissynthese gereed was. De normale gang van zaken bij het uitzetten en evalueren van interventies is dat een bepaalde programmatheorie aansluit bij wetenschappelijk gefundeerde risico- en beschermende factoren of werkzame bestanddelen. De bedoeling is dat de kennissynthese hierin voorziet. Deze kennissynthese kan beschouwd worden als grondlegger voor het kennisfundament binnen BOTOC, om te bepalen op welke risico- en beschermende factoren een interventie zich het beste kan richten. De recent opgeleverde kennissynthese is, zoals gezegd, pas openbaar geworden na het honoreren en financieren van de interventies in de acht BOTOC-gemeenten. Daarmee is de kennissynthese te beschouwen als een instrument waarmee achteraf kan worden bepaald waarop de interventies vanuit de BOTOC-gelden zich hebben gericht, hoe interventies mogelijk nog bijgesteld kunnen worden en hoe toekomstige interventies op basis van wetenschappelijke kennis ingericht kunnen worden.

Onderhavige notitie kent een tweeledig doel. Ten eerste wordt een beeld gegeven van de aard van de interventies die zijn gefinancierd vanuit de BOTOC-gelden. Ten tweede is de notitie te gebruiken als input voor het nog te leveren kennisproduct voor de acht BOTOC-gemeenten (deel 3 van het drieluik).

1.4 Leeswijzer

In hoofdstuk 2 zal een overzicht gegeven worden van de interventies die in de initiële BOTOC-plannen zijn opgenomen en die gefinancierd zijn vanuit de BOTOC-gelden. Deze worden opgedeeld naar thema's. Vervolgens leidt dit tot een overzicht van thema's waarop de BOTOC-gemeenten zich veel of juist minder focussen. In hoofdstuk 3 volgt de verdieping op de thema's en de mate waarin binnen deze thema's sprake is van eventuele wetenschappelijk onderbouwing. Daarin wordt ook nader ingegaan op de risico- en beschermende factoren. In

hoofdstuk 4 worden de procesmatige bevindingen rondom de interventies, opgetekend in de gevoerde gesprekken, beschreven. Hoofdstuk 5 – dat te lezen is als een samenvatting - sluit af met een korte terugblik op de praktijkscan en met een overzicht van de bevindingen daaruit.

Eindnoten

1. Kamerstukken II, 299II, nr. 254. (2019, 29 oktober).
2. De Boer, Ferwerda en Kuppens (2022). Do or Don't. Kennissynthese ingroeimechanismen en rekruteringsprocessen van jongeren in de georganiseerde criminaliteit. Arnhem: Bureau Beke.
3. De ontwikkeling van het kennisproduct zal door het Centrum voor Criminaliteitspreventie en Veiligheid worden verzorgd.
4. Vanwege de AVG-richtlijnen bij het WODC nemen we in deze notitie geen namen van vertegenwoordigers op.

2

Overzicht van interventies

In dit hoofdstuk wordt een overzicht gegeven van alle interventies die in de oorspronkelijke BOTOC-aanvragen zijn beschreven binnen de verschillende gemeenten. Deze interventies worden thematisch weergegeven in tabelvorm. Vervolgens wordt de actuele stand van zaken interventies besproken in de tweede paragraaf, waar ingegaan wordt op de mate waarin de interventies daadwerkelijk zijn doorgegaan, of er aanpassingen zijn geweest en of er extra elementen zijn toegevoegd.

2.1 Overzicht van oorspronkelijk geplande interventies

In het kader van BOTOC hebben Amsterdam, Arnhem, Rotterdam, Tilburg, Utrecht, Eindhoven, Den Haag en Zaanstad een aanvraag ingediend voor een incidentele bijdrage voor de preventieve aanpak tegen ondermijnende criminaliteit. In totaal is er gekeken naar 62 interventies die zijn beschreven in de initiele BOTOC-aanvragen van de bovenstaande gemeenten. In sommige gemeenten wordt er vanuit de BOTOC-gelden een nieuw programma opgezet, in andere gemeenten wordt ingezet op de intensivering of uitbreiding van bestaande programma's. Gemeenschappelijk in de programma's in de acht steden is dat er elementen in zitten waarvan verwacht wordt dat ze kunnen bijdragen aan het voorkomen van de toetreding van jongeren in de georganiseerde criminaliteit. De gemeentelijke interventies zijn onder te verdelen op de volgende thema's:

- het uitvoeren van gedragsinterventies en identiteitsvorming;
- werktoeleiding en/of omscholing;
- vroegsignalering en preventie onder risicojongeren;
- de inzet van straatcoaches of jongerenwerk;
- rolmodellen en ervaringsdeskundigen;
- de aanpak van criminele families;

- het versterken van de ouderrol;
- het gericht inzetten op opsporing en vervolging;
- het inzichtelijk maken van de invloed van bovenlokale criminele netwerken;
- de online leefwereld;
- de veiligheid in en om de schoolomgeving;
- deskundigheidsbevordering.

Uit de interventiescan (zie bijlage 2) is te herleiden dat zeven van de 62 oorspronkelijke interventies zich richten op een repressieve aanpak, terwijl een ruime meerderheid (55) van de interventies zich richt op een preventieve aanpak. We kunnen hieruit concluderen dat BOTOC voornamelijk preventief is ingeschoten. Verder zien we dat 21 interventies gericht zijn op het uitvoeren van gedragsinterventies en identiteitsvorming en dat dertien interventies zich richten op jongerenwerk en straatcoaches in hun gemeente. Ook zijn er dertien interventies die zich richten op de vroegsignalering en preventie onder risicojongeren. We kunnen stellen dat deze drie thema's de 'core business' vormen van de BOTOC-aanpak van de acht verschillende gemeenten.

Afsluitend valt uit de interventiescan op te merken dat sommige "smalle" interventies monothematisch zijn, terwijl de wat "bredere" interventies multithematisch zijn. Dit typeert ook de diverse uitwerkingen van de BOTOC-aanpakken van de verschillende gemeenten; waar sommige gemeenten kiezen om in te zetten op meerdere losse interventies die allen één thema aanpakken, zetten andere gemeenten in op kwantitatief minder interventies die meerdere thema's tegelijk proberen aan te pakken.

2.2 Actuele stand van zaken van de interventies

In deze paragraaf wordt de actuele stand van zaken van de interventies binnen de BOTOC-gemeenten gegeven. Allereerst worden de interventies besproken die uitgevoerd zijn zoals bedoeld in de initiële BOTOC-aanvraag, daarna de interventies die (nog) niet zijn doorgegaan. Vervolgens komen de interventies die worden aangepast aan bod en als laatste worden de interventies besproken die zijn toegevoegd.

Interventies die worden uitgevoerd als bedoeld

Van de 62 interventies zijn 53 interventies ook daadwerkelijk in de praktijk gebracht in de verschillende BOTOC-gemeenten. Ondanks dat de COVID-pandemie wat roet in het eten heeft gegooid (veel interventies zijn hierdoor in

mindere mate uitgevoerd), zijn veel interventies toch van start gegaan zoals zij beoogd waren. Voorbeelden zijn de 'Jeugd- en Jongerenwerk' interventie in Arnhem, waar zelfs de doelstelling om 60 jongeren op jaarbasis te begeleiden, is gehaald. Ook de beoogde Rotterdamse interventie 'Schoon Schip' wordt volgens de initiële opzet uitgevoerd, zij het onder de nieuwe naam 'Bon Sjans'.

Interventies die (nog) niet zijn doorgegaan

Niet elke interventie is (in dezelfde hoedanigheid) in de praktijk gebracht zoals het in de oorspronkelijke BOTOC-aanvraag stond beschreven.

Vijf van de negen interventies die niet zijn doorgezet, richten zich op de inzet van straatcoaches of jongerenwerk. Dit terwijl het jongerenwerk en de straatcoaches volgens respondenten een handige tool kunnen zijn om jongeren te signaleren, te bereiken en door te verwijzen naar andere instanties. Bij sommige gemeenten is alleen (nog) geen zicht op het jongerenwerk en het aantal jongeren dat zij bereiken of contacteren. Daarnaast zien we dat een aantal vroegsignaleringsinterventies is ingetrokken, waarbij het gevoel leefde dat de vroegsignalering waar op ingezet zou worden te "breed" is. Daardoor ontstonden er twijfels over de efficiëntie en gerichtheid van dergelijke interventies.

Interventies die worden aangepast

De grootste aanpassingen in de BOTOC-plannen van sommige gemeenten betreffen het schrappen van een aantal losse interventies om een meer geconcentreerde en experimentele aanpak te hanteren. In deze aanpak leert men "struikelend" en zijn de vaak ambitieuze doelstellingen een stuk laagdrempeliger bijgesteld.

Verder zijn er ook nog lichte herschrijvingen op initiële aanvragen gemeld zoals de 'Kapot Sterk'-interventie in de gemeente Utrecht. Er heeft namelijk een onderzoeker meegewerkt aan deze interventie, waarbij ook een nulmeting heeft plaatsgevonden en gekeken wordt of het lesprogramma kan worden voortgezet. Een ander voorbeeld is de 'Knooppunt' interventie in Arnhem, waarbij gezocht wordt naar een manier om de casuïstiek te behandelen binnen de bestaande samenwerkingsverbanden.

Extra toegevoegde interventies

In andere gemeenten zijn juist extra interventies ingezet; vaak is dit op pilotbasis gedaan, om te leren van het proces, om de interventie mogelijk op te schalen of om te leren wat een interventie succesvol kan maken. Voorbeelden hiervan zijn een pilot die nu in Rotterdam loopt met ervaringsdeskundigen die jongeren

begeleiden in een vechtsportschool en een pilot rondom de online leefwereld van jongeren in Zaanstad. Bij laatstgenoemde gemeente werkt de gemeente samen met een communicatiebureau om inzicht te krijgen in de wijze van communiceren door jongeren. Ook willen ze content creëren op een online platform om contact te krijgen met (risico)jongeren. Uiteindelijk zou een dergelijk online platform intern beheerd moeten worden om aansluiting te krijgen met de (risico)jongeren.

3

Inzoomen op de thema's

In dit hoofdstuk wordt dieper ingegaan op de thema's die in het vorige hoofdstuk uiteen zijn gezet. In de eerste paragraaf wordt een driedeling gegeven, waarbij de mate van onderbouwing in de interventies wordt opgedeeld naar interventies die gestoeld zijn op wetenschappelijke inzichten over gefundeerde risico- en beschermingsfactoren en interventies die dat niet zijn. Wanneer wordt gesproken over (on)gefundeerde interventies, wordt er *ogenschijnlijk* (on)gefundeerd bedoeld, op basis van de basale praktijkscan en de oorspronkelijke, vaak summier BOTOC-aanvragen. Hierdoor is er niet met volledige zekerheid vast te stellen of de individuele interventies zich daadwerkelijk richten op gefundeerde risico- en/of beschermingsfactoren. Tevens worden er ook exploratieve interventies beschreven.

In de afsluitende tweede paragraaf worden conclusies ten aanzien van deze verdieping getrokken.

3.1 Mate van onderbouwing van de thema's

In deze paragraaf zal een verdieping van de interventies op themaniveau worden gegeven. De subparagrafen weiden uit over respectievelijk de gefundeerde interventies en de ongefundeerde interventies. Een interventie wordt als gefundeerd beschouwd als er ogenschijnlijk ingezet wordt op gefundeerde risico- en beschermingsfactoren. Deze beslissing is gebaseerd op de aanwezige informatie vanuit de initiële BOTOC-aanvragen en de basale praktijkscan. We sluiten deze paragraaf af met exploratieve interventies.

3.1.1 Gefundeerde interventies

In hoofdstuk 2 zien we dat 21 interventies (enigszins) raken aan het thema van *gedragsinterventies en identiteitsvorming*. Van deze 21 interventies zijn er negen-

tien die inzetten op (een) gefundeerde risicofactor(en) en op (een) beschermende factor(en). De meeste van deze interventies zetten in op de gefundeerde risicofactor 'Antisociale persoonlijkheidskenmerken' en de beschermende factoren 'Kunnen reflecteren' en 'Het hebben van moreel inzicht'. Een voorbeeld van een wetenschappelijk erkende interventie is de NJi-erkende interventie '*Alleen jij bepaalt wie je bent*', die in een paar gemeenten wordt ingezet.

Van de 62 interventies zijn er zeven interventies die (enigszins) raken aan het thema *werktoeleiding en/of omscholing*, waarbij de ene gemeente dit thema een prominentere plek geeft door een aparte interventie in te zetten en de andere gemeente het mee neemt als tool binnen een wat bredere, integrale aanpak. Voorbeelden van interventies waar duidelijk ingezet wordt op dit thema zijn bijvoorbeeld '*Trajecten voor mensen die uit de drugscriminaliteit willen stappen*', '*Bieden van perspectief - Prospect4Cash!*', '*Defensie en ROC Mondriaan: Drop-out projecten*' en '*Bon Sjans*'. Deze interventies richten zich voornamelijk op de gefundeerde risicofactoren 'Antisociale persoonlijkheidskenmerken', 'Een criminele achtergrond' en 'Een laag opleidingsniveau' en de beschermende factor 'Het hebben van een baan'.

Verder blijken er twaalf interventies (enigszins) te raken aan het thema *vroeg-signalering en preventie onder risicojongeren*. Eén van deze twaalf interventies is een wetenschappelijk erkende interventie; het '*Preventief Interventie Team (PIT)*', die is ontwikkeld in Amsterdam en die in het kader van BOTOE wordt ingezet in Arnhem. De twaalf interventies richten zich voornamelijk op de gefundeerde risicofactoren 'Antisociale persoonlijkheidskenmerken' en 'Banden met vrienden en kennissen binnen georganiseerde criminaliteit'. Daarnaast richten ze zich op de beschermende factoren 'Kunnen reflecteren', 'Het hebben van moreel inzicht' en 'Een betekenisvolle steunende derde'.

Er blijken dertien interventies (enigszins) te raken aan het thema *inzet van straatcoaches of jongerenwerk*. Een grote meerderheid van de gemeenten heeft een prominente rol weggelegd voor straatcoaches of jongerenwerkers, waarmee ze allemaal inzetten op de gefundeerde risicofactoren 'Antisociale persoonlijkheidskenmerken', 'Banden met vrienden en kennissen binnen georganiseerde criminaliteit' en 'Een criminele achtergrond'. Daarnaast zetten ze ook in op de beschermende factoren 'Kunnen reflecteren', 'Het hebben van moreel inzicht', 'Het ontwikkelen van een nieuwe identiteit', 'Een betekenisvolle steunende derde' en 'Erkenning van talenten en succeservaringen'.

Er zijn zes interventies die (enigszins) inzetten op het thema *rolmodellen en ervaringsdeskundigen*, verspreid over vier gemeenten. Deze interventies hebben

betrekking op de gefundeerde risicofactoren 'Antisociale persoonlijkheidskenmerken' en 'Een criminele achtergrond'. Daarnaast zetten zij in op de beschermende factoren 'Kunnen reflecteren', 'Het hebben van moreel inzicht', 'Het ontwikkelen van een nieuwe identiteit', 'Het criminele leven te stressvol vinden' en 'Een betekenisvolle steunende derde'.

Er zijn drie interventies die zich richten op het thema *criminele families* met hun BOTOC-aanpak, verdeeld over drie gemeenten. Deze interventies richten zich allen ten minste op de gefundeerde risicofactor 'Familiebanden binnen georganiseerde criminaliteit' en de beschermende factoren 'Het criminele leven te stressvol vinden' en 'Het financiële gewin binnen de criminaliteit vinden tegenvallen'.

Verdeeld over vier gemeenten zijn er vijf interventies die zich (overwegend) richten op het *versterken van de ouderrol*. Deze interventies richten zich met name op de gefundeerde risicofactor 'Antisociale persoonlijkheidskenmerken' en de beschermende factoren 'Kunnen reflecteren', 'Het hebben van moreel inzicht', 'Een betekenisvolle steunende derde', 'Erkenning van talenten en succeservaringen' en 'Het hebben van aspiraties'.

Als we kijken naar een van de weinige repressieve thema's binnen de BOTOC-aanpakken, zien we dat slechts zes interventies verspreid over vier gemeenten raken aan het thema *gericht inzetten op opsporing of vervolging*. Vier van deze zes interventies zetten in op de gefundeerde risicofactoren 'Een criminele achtergrond', 'Familiebanden binnen georganiseerde criminaliteit' en 'Banden met vrienden en kennissen binnen georganiseerde criminaliteit'. Daarnaast zetten deze interventies ook in op de beschermende factoren 'Het criminele leven te stressvol vinden' en 'Het financiële gewin binnen de criminaliteit vinden tegenvallen'.

Op het enige andere repressieve thema binnen de BOTOC-aanpakken van de gemeenten, *het inzichtelijk maken van de invloed van bovenlokale criminele netwerken op opgroeiende jongeren in een wijk*, zijn twee interventies te onderscheiden, verdeeld over drie gemeenten. Deze interventies richten zich op de risicofactor 'Een werkomgeving waarin sociale banden met personen in de georganiseerde criminaliteit ontstaan' en de beschermende factoren 'Het criminele leven te stressvol vinden' en 'Het financiële gewin binnen de criminaliteit vinden tegenvallen'.

Afsluitend zijn er zes interventies verdeeld over drie gemeenten die zich (gedeeltelijk) richten op het thema *veiligheid in en om de schoolomgeving*. Deze interventies richten zich hoofdzakelijk op de gefundeerde risicofactoren 'Een laag

opleidingsniveau' en 'Antisociale persoonlijkheidskenmerken'. Tevens richten zij zich op de beschermende factoren 'Kunnen reflecteren', 'Het hebben van moreel inzicht', 'Een betekenisvolle steunende derde' en 'Het hebben van aspiraties'.

3.1.2 Ongefundeerde interventies

Binnen de initiële BOTOC-aanvragen is ook een klein aantal interventies te noemen die niet gebaseerd is op gefundeerde risicofactoren en beschermende factoren. Dit moet niet gelezen worden als diskwalificatie van deze interventies, omdat deze mogelijk toch effectief kunnen zijn of werkzame bestanddelen bevatten.

Op het thema van *gedragsinterventies en identiteitsvorming* zijn er 21 interventies te onderscheiden, waarvan een ruime meerderheid (19) gebaseerd is op (een) gefundeerde risicofactor(en). Er zijn echter twee interventies niet gebaseerd op (een) gefundeerde risicofactor(en), waardoor de interventie wordt aangemerkt als ongefundeerde interventie.

Verder blijkt dat zes interventies zich op een van de weinige repressieve thema's binnen de BOTOC-aanpakken richten. Van de zes interventies op het thema *gericht inzetten op opsporing of vervolging* zijn er echter twee interventies niet gebaseerd op (een) gefundeerde risicofactor(en), waardoor deze interventies worden aangemerkt als ongefundeerde interventies.

Daarnaast gaat het bijvoorbeeld om een interventie die een gebiedsregisseur en analist ondermijning aan dient te nemen. Dit is meer een procesmatige randvoorwaarde dan een interventie.

Ook zijn er twee gemeenten die als enige inzetten op het thema van *de online leefwereld*, verdeeld over twee interventies. Deze interventies zetten niet echt in op een gefundeerde risicofactor, maar kunnen wel cruciaal blijken om (risico) jongeren te bereiken, bepaald gedrag te kunnen signaleren, online campagnes door te voeren of (risico)jongeren door te verwijzen naar andere (hulp)instanties.

3.1.3 Exploratieve interventies

In de gesprekken met gemeenten is tevens naar voren gekomen dat sommige interventies uitgevoerd worden in de vorm van pilots, waarbij men vooraf niet kijkt wat werkt en effectief blijkt, maar waar men ook ideeën uitvoert om vervolgens te kijken wat de werkzame bestanddelen zijn. Niet alle interventies zijn vooraf uitgedacht, maar zijn daardoor mogelijk niet minder effectief. Als voorbeeld zijn er zogenaamde *credible messengers* die jongeren begeleiden binnen hun vechtsportschool, waarbij de gemeente deze ervaringsdeskundigen helpt om hun zaak op te zetten om risicjongeren te kunnen begeleiden. Een andere groep

credible messengers opereert in een actiegericht netwerk dat in contact staat met een psycholoog (voor doorverwijzingen). Ook worden er opleidingen gegeven tot credible messenger. Daarnaast is er in de aanpak van een criminele familie gebruik gemaakt van (soms creatieve) ondersteuning van een leefcoach. Ook hebben zogenaamde *knock and talks* plaatsgevonden waarbij geprobeerd wordt om ondernemers in ondermijnende wijken te activeren en te informeren. Verder wordt geïnvesteerd in relaties met scholen om systemen vast te leggen voor een integrale aanpak en wordt gebruik gemaakt van een marketingbureau voor het opzetten van een online platform om contact te kunnen maken met (risico)jeugd in de gemeente. Veel van deze aanpakken zitten nog in de ontwikkelingsfase en hebben vaak een andere uitwerking of toevoeging gekregen dan vooraf bedacht werd.

3.2 Conclusies ten aanzien van de onderbouwing van de thema's

Concluderend, zien we dat zes van de 62 interventies wetenschappelijk erkend zijn en dat een groot gedeelte van het totaal aantal interventies (56) gebaseerd is op (een) gefundeerde risicofactor(en). Zes van de 56 interventies blijken niet gebaseerd te zijn op gefundeerde risico- of beschermingsfactoren. Deze conclusie is echter gebaseerd op de – soms wat summiere – initiële aanvragen van de verschillende gemeenten en de basale praktijkscan, waardoor het soms moeilijk is om wetenschappelijke inzichten op gefundeerde risico- en beschermingsfactoren vast te stellen.

Veel gemeenten hebben ook geen tijd gehad om van tevoren te onderzoeken wat werkt bij het voorkomen dat jongeren afglijden in de ondermijnende criminaliteit. Zij kregen gelden om bestaande of nieuwe interventies te versterken of uit te voeren, waarna pas later onderzocht wordt of de interventies wel de juiste werkzame bestanddelen bevatten om de doelstelling te behalen. Hierdoor moesten zij zonder wetenschappelijke basis starten. Een aantal erkende interventies ter preventie van het afglijden van jongeren in de ondermijnende criminaliteit zoals 'Alleen jij bepaalt wie je bent' en 'Preventief Interventie Team (PIT)' is in meerdere gemeenten ingezet om ondermijnende criminaliteit tegen te gaan. Verder zien we dat een groot gedeelte van alle ingezette interventies binnen de BOTOC-aanpak van alle gemeenten zich richt op de gefundeerde risicofactor 'Antisociale persoonlijkheidskenmerken'. Dit valt te verklaren door het overwegend preventieve karakter van de meeste BOTOC-aanpakken binnen de gemeenten. Het antisociale gedrag van (mogelijke risico)jongeren kan wellicht

nog veranderd worden, ze kunnen moreel inzicht verkrijgen of beter reflecteren (op hun keuzes) waardoor ze wellicht minder afglijden in de ondermijnende criminaliteit.

Opvallend is het lage aantal interventies dat zich binnen de BOTOC-aanpakken richt op het drugsgebruik van (risico)jongeren, aangezien uit de kennisynthese blijkt dat drugsgebruik een gefundeerde risicofactor is. Er zijn wel campagnes die proberen gedragsverandering of bewustwording te creëren onder gebruikers, maar er zijn geen interventies opgemerkt die zich richten op een traject waarin het drugsgebruik van risicojongeren wordt aangepakt.

Tevens is belangrijk om te vermelden dat de interventies binnen de BOTOC-aanpakken van de gemeenten breed zijn geïnterpreteerd. Daarbij valt op te merken dat verreweg het grootste deel van de interventies ogenschijnlijk inzet op bepaalde risico- en beschermende factoren, maar dit niet met zekerheid vast te stellen is. Dit komt wederom door het feit dat gemeente vaak zonder wetenschappelijke basis zijn vertrokken. Ook zijn veel interventies nog niet van start gegaan of hebben nog weinig resultaten hebben laten zien. Dit maakt het (soms) moeilijk om werkzame bestanddelen – en dus ook de risico- en beschermende factoren - te destilleren uit de interventies.

Dat betekent niet dat men altijd eerst een wetenschappelijke basis moet formuleren van waaruit men vertrekt, want er zijn meerdere pilots die net van start gegaan die potentie hebben. Deze pilots zijn op de een of andere manier tot stand gekomen met hulp van de incidentele BOTOC-gelden en dienen op den duur ook geëvalueerd te worden om eventuele revenuen te bepalen.

4

Bevindingen uit de gesprekken

Uit de gesprekken die we in het kader van het onderzoek hebben gevoerd met de betrokkenen binnen de BOTOC-projecten komt eveneens een aantal bevindingen naar voren. Deze hebben vooral betrekking op het proces binnen en rondom de interventies en zijn van invloed op de uitvoering daarvan.

Hoog ambitieniveau binnen de interventies

Veel interventies kenmerken zich door plannen die uitgaan van een ideale uitvoering; met stremmingen in de uitvoering lijkt amper rekening gehouden te zijn. Ook liggen de doelstellingen in het algemeen op een erg hoog niveau. De meeste doelstellingen zijn namelijk vooral gericht op recidivevermindering onder jongeren, terwijl dit een moeilijk haalbare en lastig meetbare doelstelling is. Slechts zelden zijn er meerdere doelstellingen op verschillende niveaus benoemd, terwijl hiervoor wel aanleiding zou zijn geweest. Een voorbeeld hiervan is alleen al ‘het in zicht krijgen van de doelgroep’ of ‘het opzetten van een monitoringssysteem om de vorderingen binnen de doelgroep te meten’.

Regelmatig staan interventies nog “in de stijgers”

Een substantieel deel van de interventies is nog niet van start gegaan of wordt nog herzien. Ook zijn nog nieuwe interventies toegevoegd. Deels heeft dit te maken met de coronapandemie, maar deels ook met veranderende inzichten rondom bepaalde interventies. We sluiten ook niet uit dat een deel van de interventies geen doorgang zal vinden. Dit hangt ook af van de uiteindelijke einddatum van het BOTOC-project.

Zicht op de doelgroep ontbreekt soms nog

Een essentieel onderdeel van de interventies is dat zicht wordt verkregen op de doelgroep waarvoor die interventies bedoeld zijn. Op zich is dit ook al een

belangrijke doelstelling die voor iedere interventie eigenlijk een basisvoorwaarde is. Alleen ontbreekt het zicht op de doelgroep nog te vaak, deels ook omdat er nog geen goede verbinding is met het jongerenwerk.

Het betrekken van scholen en ouders is een aandachtspunt

Het betrekken van scholen en ouders komt ook veelvuldig voor. Vanuit diverse interventies die zich op jongeren richten, bijvoorbeeld Halt, is bekend dat ouderbetrokkenheid een belangrijk werkzaam bestanddeel is. Daarnaast kunnen scholen een goede rol bij bijvoorbeeld vroegsignalering spelen. Alleen blijkt bij veel interventies op dit vlak dat de coronapandemie een versturende rol op de uitvoering van deze interventies gespeeld heeft; veel scholen gaven alleen online les en leraren bleken zich te moeten focussen op andere taken dan gebruikelijk was. Hetzelfde gold voor het bereiken van ouders, hetgeen juist via scholen zou lopen.

Wisseling van projectleiders en andere betrokkenen

In de (groeps)gesprekken hebben we regelmatig gesproken met medewerkers die sinds enkele maanden betrokken zijn bij het BOTOC-project. Op zich hoeft dit geen probleem te zijn als de overdracht warm en intensief is geweest. Voor de continuïteit van het BOTOC-project kan het mogelijk wel een aandachtspunt zijn.

Afstemmen tussen zorg en veiligheid binnen gemeenten loopt soms stroef

Binnen enkele BOTOC-gemeenten zorgt het vooral preventieve karakter van BOTOC soms voor afstemmingsproblemen tussen de verantwoordelijken bij veiligheid en zorg. Deels heeft dit ook te maken met het karakter van BOTOC, dat in de praktijk niet alleen preventieve elementen in zich herbergt, maar ook betrokkenheid vraagt van partners in de repressieve aanpak, zoals politie, OM en BOA's.

Monitoring op interventies verloopt zeer wisselend

In enkele BOTOC-gemeenten wordt binnen sommige interventies gemonitord op de resultaten. Soms gebeurt dit op een wetenschappelijke basis, maar in de regel wordt gepoogd om op basis van te verzamelen kengetallen inzicht te verschaffen in de vorderingen binnen een interventie. Enkele gemeenten hebben budget gereserveerd voor monitoring, anderen juist niet. In het kader van inzicht in vorderingen en verantwoording richting het ministerie van Justitie en Veiligheid is dit misschien wel aanbevelingswaardig. In ieder geval is regelmatig onduidelijk op welke indicatoren gemeenten de ontwikkeling en toetsen.

Kortom: het BOTOOC-project is een dynamisch proces

Uit voorgaande aandachtspunten blijkt dat het BOTOOC-project een dynamisch verloop kent. Op zich is dit een interessant gegeven, zolang resultaten maar toewijsbaar kunnen zijn tot ingezette interventies. Zelf vinden wij een mix van interventies op basis van wetenschappelijke inzichten naast interventies die een sterk exploratief karakter kennen een interessant gegeven. Ook een bredere focus op het levensloopperspectief van jongeren achten wij van belang. Belangrijk is wel, dat de BOTOOC-gemeenten op een toegankelijke wijze gevoed gaan worden met input om de interventies optimaler vorm te geven. Coaching op/onderlinge uitwisseling van ervaringen lijkt hierin belangrijk te zijn, mogelijk op basis van het nog op te stellen kennisproduct.

5

Hoofdbevindingen uit de praktijkscan

Aan het eind van deze notitie worden de bevindingen uit de praktijkscan op een rij gezet, zowel vanuit de inventarisatie van de interventies en daarbinnen de thema's als vanuit de gevoerde gesprekken. Ter inleiding volgt een korte terugblik op de wijze van uitvoering van de praktijkscan. Dit hoofdstuk fungeert eveneens als een samenvatting.

5.1 Korte terugblik op de praktijkscan

De praktijkscan vormt het tweede onderdeel van een drieluik om vanuit wetenschappelijke inzichten over ingroeimechanismen en rekruteringsprocessen van jongeren in de georganiseerde criminaliteit te komen tot concrete aanpak hiertegen. Het eerste onderdeel, de zogenaamde kennissynthese, is in een eerder stadium opgeleverd en resulteert in risico- en beschermende factoren om de georganiseerde criminaliteit in te gaan.

Idealiter gaat de kennissynthese vooraf aan het samenstellen van interventies die acht gemeenten via het zogenaamde Breed Offensief Tegen Ondernijnde Criminaliteit (BOTOC) gefinancierd krijgen. In dit geval is de volgorde net andersom geweest, doordat de acht BOTOC-gemeenten de plannen voor de interventies al hadden aangeleverd voordat de kennissynthese afgerond was.

De praktijkscan vormt dus het tweede onderdeel van het drieluik en is een inventarisatie van de interventies die door de acht BOTOC-gemeenten worden ingezet. Ook is in de praktijkscan gekeken naar thema's waarop deze interventies zich bewegen. De basis voor deze praktijkscan ligt in de initiële plannen die bij het ministerie van Justitie en Veiligheid zijn ingediend. Daarnaast is door middel van interviews met vertegenwoordigers van de acht BOTOC-gemeenten een eerste zicht verkregen op de procesmatige gang van zaken rondom de uitvoering van de interventies.

Een aantal gemeenten zet naast de vanuit de BOTOOC-gelden gefinancierde interventies ook nog andere interventies in op deze problematiek.

De praktijkscan is ten eerste te beschouwen als een beschrijving van de stand van zaken bij de uitvoering van de interventies. Ten tweede kan de praktijkscan gebruikt worden als input voor het derde onderdeel van het drieluik: het vormgeven van een kennisproduct om de acht BOTOOC-gemeenten – en vanzelfsprekend ook andere gemeenten in het land - te ondersteunen bij de uitvoering van de interventies.

5.2 Bevindingen uit de inventarisatie van interventies en thema's daarbinnen

De balans opgemaakt

Van de 62 interventies die gefinancierd zijn vanuit de BOTOOC-gelden blijken er 56 gebaseerd op (een) gefundeerde risico- of beschermingsfactor(en). Zes van deze interventies zijn zelfs wetenschappelijk erkend, zoals de 'Alleen jij bepaalt wie je bent'- of de 'Rots en water'-interventie. Zes van de in totaal 62 interventies blijken niet gebaseerd op (een) gefundeerde risicofactor(en). Belangrijk om te vermelden is dat dit is gebleken op basis van informatie vanuit de, soms wat summier, initiële aanvragen van de verschillende gemeenten en de basale praktijkscan, waardoor het moeilijk is om wetenschappelijke inzichten op gefundeerde risico- en beschermingsfactoren vast te stellen.

Nadruk ligt op preventieve interventies

Binnen de BOTOOC-projecten is vooral in preventieve zin invulling gegeven aan de aanpak van jongeren die dreigen af te glijden naar het criminele circuit. Van de 62 interventies zijn er 55 gericht op een preventieve aanpak en zeven op een repressieve aanpak.

Centraal in de aanpak staan de volgende drie thema's: het uitvoeren van gedragsinterventies in het kader van identiteitsvorming (21 interventies raken aan dit thema), het inzetten van jongerenwerkers en straatcoaches (dertien interventies richten zich onder andere op dit thema) en het aanwenden van vroegsignalering van en preventie onder risicojongeren (twaalf interventies leggen hier deels hun focus op). De interventies sluiten elkaar niet uit op de (meest voorkomende) thema's; sommige interventies zetten in op meerdere thema's tegelijk, waardoor de gegeven aantallen op de hoofdthema's niet optellen tot het totaal aantal interventies. Opvallend is wel dat er slechts zeven interventies ingezet

worden die zich (gedeeltelijk) richten op de toeleiding naar werk of een opleiding. Uit de kennissynthese komt namelijk naar voren dat deze twee aspecten juist een sterke band hebben met zowel risico- als beschermende factoren. Wel worden enkele uitstapprogramma's, op individueel of familieniveau, ingezet.

Niet volgens plan

Het aanbod aan interventies dat in de oorspronkelijke BOTOC-aanvragen is beschreven, is niet altijd daadwerkelijk in de praktijk gebracht zoals eerst beoogd was. Na interviews met de vertegenwoordigers van alle BOTOC-steden bleek dat negen interventies niet ingezet waren.

Vijf van deze negen interventies die niet zijn doorgezet, richten zich op de inzet van straatcoaches of jongerenwerk. Dit is opvallend, gezien het jongerenwerk en de straatcoaches handige tools kunnen zijn om (risico)jongeren te signaleren, bereiken en/of contacteren. Bij sommige gemeenten is (nog) geen zicht op de hoeveelheid jongeren die bereikt of gecontacteerd worden door het jongerenwerk. Daarnaast zijn er interventies rondom vroegsignalering niet doorgegaan, waar soms het gevoel leefde dat de vroegsignalering waar op ingezet zou worden te "breed" is. Daardoor er ontstonden twijfels over de efficiëntie en gerichtheid van dergelijke interventies.

Verder zijn interventies niet ingezet omdat de COVID-pandemie roet in het eten gooide of omdat men pas ná de BOTOC-aanvraag de interventie schrapte uit het aanbod, bijvoorbeeld omdat het toch niet zo'n goed idee bleek.

Dezelfde noemer, verschillende uitwerking

Er komen bij de BOTOC-gemeenten verschillende interventies voor die in de praktijk ongeveer op hetzelfde neerkomen, maar onder een andere naam worden uitgevoerd. Zo worden de termen 'credible messengers' en 'ervaringsdeskundigen' ingezet. Bij die interventies is sprake van personen die vaak door hun eigen verleden kennis hebben van problemen waar jongeren van nu mee geconfronteerd worden. De aanname is vervolgens dat er tussen deze personen en de doelgroep sprake is van goede onderlinge aansluiting en mogelijk positief, risicomijdend gedrag. Vooral de wetenschappelijk erkende interventies voeren wel dezelfde eenduidige naam, zoals 'Alleen jij bepaalt wie je bent' en 'Preventief Interventie Team (PIT)'.

Exploratief karakter

Uit de gesprekken met de BOTOC-vertegenwoordigers zijn ook interventies naar voren gekomen die meer de vorm van pilots aannemen. Hierbij heeft men niet

vooraf gekeken wat werkt, maar voert men vooral nieuwe ideeën uit om later te evalueren wat werkt. Dit blijkt belangrijk; niet alle interventies zijn vooraf uitgedacht, maar zijn daardoor mogelijk niet minder veelbelovend. Veel van deze interventies zitten nog in de ontwikkelingsfase en hebben vaak een andere uitwerking of toevoeging gekregen dan vooraf bedacht werd. Het is dus niet altijd nodig om vanuit een wetenschappelijke basis te moeten vertrekken, want er zijn meerdere pilots die net van start gegaan zijn in de BOTOC-gemeenten, die potentie lijken te hebben. Deze pilots zijn op de een of andere manier tot stand gekomen met hulp van de incidentele BOTOC-gelden. Het is wel essentieel om dit soort interventies op den duur ook te evalueren om eventuele kennisdeling te realiseren.

5.3 Procesmatige bevindingen uit de gesprekken

Puntsgewijs komen de volgende bevindingen uit de gesprekken naar voren:

- De doelstellingen kennen een (te) hoog ambitieniveau en zijn daardoor lastig haalbaar. Een voorbeeld is het veelvoorkomende ‘recidivevermindering onder jongeren’;
- Een deel van de interventies is nog niet van start gegaan of wordt nog herzien. Dit heeft met nieuwe inzichten te maken, maar ook met de vertragende effecten van de coronapandemie;
- De exacte doelgroep voor een interventie is niet altijd goed in beeld, deels omdat nog geen goede verbinding met het jongerenwerk bestaat;
- Het belang van de rol van ouders en schoolvertegenwoordigers wordt in veel interventies onderkend. Door de coronapandemie is hierop nog te weinig actie ondernomen;
- Bij diverse BOTOC-gemeenten is sprake geweest van wisseling van projectleiders en andere betrokkenen. Dit kan voor de continuïteit van het BOTOC-project een aandachtspunt zijn;
- Om inzicht in de resultaten van de interventies te krijgen, is het essentieel dat er op een of andere wijze gemonitord wordt. Dit wordt niet structureel gedaan. En bovendien is regelmatig onduidelijk langs welke indicatoren gemonitord wordt.
- Uit de gesprekken blijkt tot slot dat de BOTOC-gemeenten behoefte hebben aan coachingsgesprekken bij het inrichten en uitvoeren van de interventies. Het kennisfundament en de vertaling daarvan in een concreet kennisproduct kunnen daarbij behulpzaam zijn.

Bijlage 1

Overzicht van risico- en beschermende factoren

Persoonlijke factoren			
<i>Risicofactor</i>	<i>Gefundeerd/ plausibel</i>	<i>Doelgroep</i>	<i>Studie(s) ook uitgevoerd in Nederland</i>
Man-zijn	Gefundeerd	Algemeen	Ja
Familiebanden en emotionele relaties met personen in georganiseerde criminaliteit	Plausibel	Vrouwen	Ja
Hogere leeftijd t.o.v. de algemene populatie veroordeelden	Gefundeerd	Algemeen	Ja
Niet-religieus zijn	Plausibel	Algemeen	Nee
Gemarginaliseerd worden	Plausibel	Algemeen	Nee

Psychologische factoren			
<i>Risicofactor</i>	<i>Gefundeerd/ plausibel</i>	<i>Doelgroep</i>	<i>Studie(s) ook uitgevoerd in Nederland</i>
Antisociale persoonlijkheidsken-merken	Gefundeerd	Algemeen	Nee
Lage zelfcontrole	Plausibel	Algemeen	Nee
Gevoel van desillusie over de toekomst	Plausibel	Jongeren	Nee

Criminaliteit			
<i>Risicofactor</i>	<i>Gefundeerd/ plausibel</i>	<i>Doelgroep</i>	<i>Studie(s) ook uitgevoerd in Nederland</i>
Een criminele achtergrond	Gefundeerd	Algemeen	Ja
De bereidheid om geweld toe te passen	Plausibel	Algemeen	Ja
Het hebben van meer veroordelingen t.o.v. de algemene populatie veroordeelden	Plausibel	Algemeen	Ja

Criminaliteit (vervolg)

<i>Risicofactor</i>	<i>Gefundeerd/ plausibel</i>	<i>Doelgroep</i>	<i>Studie(s) ook uitgevoerd in Nederland</i>
Het plegen van ernstigere delicten t.o.v. de algemene populatie veroordeelden	Plausibel	Algemeen	Ja
Het plegen van meer soorten delicten t.o.v. de algemene populatie veroordeelden	Plausibel	Algemeen	Nee
Het hebben van drugsveroordelingen	Plausibel	Algemeen	Ja
Het hebben van veroordelingen met betrekking tot stalking	Plausibel	Algemeen	Nee
Het hebben van meer en langere gevangenisstraffen t.o.v. de algemene populatie veroordeelden	Plausibel	Algemeen	Ja
Het hebben van een detentiegeschiedenis	Plausibel	Algemeen	Nee
Deelname aan een ernstige problematische jeugdgroep of -netwerk	Plausibel	Jongeren	Ja
Het plegen van geweldsdelicten tijdens jeugd of adolescentie	Plausibel	Jongeren	Ja
Het krijgen van meer en intensievere interventies t.o.v. stoppers	Plausibel	Jongeren	Ja
Negatiever beoordeeld contact bij jeugdbeschermingstrajecten t.o.v. stoppers	Plausibel	Jongeren	Ja
In het bezit zijn van criminele vaardigheden	Gefundeerd	Algemeen	Ja
Een criminele reputatie hebben	Plausibel	Algemeen	Nee
Loyaal zijn	Plausibel	Algemeen	Nee
Kunnen zwijgen	Plausibel	Algemeen	Nee
Uit de handen van de politie kunnen blijven	Plausibel	Algemeen	Nee
Een specifieke expertise	Gefundeerd	Met name volwassenen	Ja

Levensstijl			
<i>Risicofactor</i>	<i>Gefundeerd/ plausibel</i>	<i>Doelgroep</i>	<i>Studie(s) ook uitgevoerd in Nederland</i>
Drugsgebruik	Gefundeerd	Met name jongeren	Ja
Het idee dat georganiseerde criminele groepen gepaard gaan met een aantrekkelijke levensstijl en het makkelijk en snel geld verdienen	Plausibel	Jongeren	Nee
Softdrugsgebruik, in combinatie met het hebben van vrienden met een negatieve invloed en voortijdig schoolverlaten	Plausibel	Jongeren	Ja
Problematiek op school, op financieel en/of drugsgebied	Plausibel	Jongeren	Nee

Sociale bindingen			
<i>Risicofactor</i>	<i>Gefundeerd/ plausibel</i>	<i>Doelgroep</i>	<i>Studie(s) ook uitgevoerd in Nederland</i>
Geïntroduceerd worden door een lid van een georganiseerde criminele groep	Plausibel	Algemeen	Ja
Familiebanden binnen georganiseerde criminaliteit	Gefundeerd	Algemeen	Ja
Banden met vrienden en kennissen binnen georganiseerde criminaliteit	Gefundeerd	Algemeen	Ja

Overige sociale factoren			
<i>Risicofactor</i>	<i>Gefundeerd/ plausibel</i>	<i>Doelgroep</i>	<i>Studie(s) ook uitgevoerd in Nederland</i>
De aanwezigheid van rolmodellen binnen de georganiseerde criminaliteit	Plausibel	Algemeen	Nee
Wonen in een buurt waar een georganiseerde criminele groep opereert	Plausibel	Algemeen	Nee
Wonen in de buurt waar de criminele code wordt gevolgd	Plausibel	Algemeen	Nee

Overige sociale factoren (vervolg)			
<i>Risicofactor</i>	<i>Gefundeerd/ plausibel</i>	<i>Doelgroep</i>	<i>Studie(s) ook uitgevoerd in Nederland</i>
Veel in aanraking komen met georganiseerde criminaliteit	Plausibel	Algemeen	Nee
Het gevoel van "erbij horen"	Plausibel	Algemeen	Nee
Deel willen zijn van een subcultuur	Plausibel	Met name jongeren en gemarginaliseerde personen	Nee
Een gebrek aan sociale controle	Plausibel	Algemeen	Nee
Opgroeien in een minder stabiele gezinsituatie	Plausibel	Algemeen	Nee
Het hebben van een stabiele relatie	Plausibel	Algemeen	Nee

Opleidingsniveau, werk en economische omstandigheden			
<i>Risicofactor</i>	<i>Gefundeerd/ plausibel</i>	<i>Doelgroep</i>	<i>Studie(s) ook uitgevoerd in Nederland</i>
Een laag opleidingsniveau	Gefundeerd	Algemeen	Ja
Lage sociaal economische status	Plausibel	Algemeen	Ja
Slechte economische-omstandigheden	Plausibel	Algemeen	Ja
Schuldenproblematiek	Plausibel	Algemeen	Ja
Gebrek aan werkgelegenheid	Plausibel	Algemeen	Nee
Het hebben van specifieke werk(omstandigheden)	Gefundeerd	Algemeen	Ja
Een werkomgeving waarin sociale banden met personen in de georganiseerde criminaliteit ontstaan	Gefundeerd	Algemeen	Ja
Een eigen bedrijf hebben	Plausibel	Algemeen	Ja

Risicofactoren per rol			
<i>Risicofactoren</i>	<i>Gefundeerd/ plausibel</i>	<i>Doelgroep</i>	<i>Studie(s) ook uitgevoerd in Nederland</i>
Hogere leeftijd t.o.v. andere rollen	Plausibel	Coördinatoren	Ja
Het plegen van minder criminaliteit t.o.v. andere rollen	Plausibel	Coördinatoren	Ja
Het hebben van betere levensuitkomsten t.o.v. andere rollen	Plausibel	Coördinatoren	Ja
Hoger opgeleid t.o.v. andere rollen	Plausibel	Coördinatoren	Ja
Het hebben van een baan	Plausibel	Coördinatoren en leiders	Ja
Het hebben van een actiever en zwaarder strafrechtelijk verleden t.o.v. andere rollen	Plausibel	Leiding- gevenden	Ja
Georganiseerde criminele groepen in (sociale) omgeving	Plausibel	Loopjongens, katvangers en overige rollen	Ja
Financieel kwetsbaar zijn	Plausibel	Geldezels	Ja

Beschermende factoren	
<i>Beschermingsfactor</i>	<i>Doelgroep</i>
Hoge leeftijd	Algemeen
Kunnen reflecteren	Algemeen
Het hebben van moreel inzicht	Algemeen
Het ontwikkelen van een nieuwe identiteit	Jongeren
Het criminele leven te stressvol vinden	Jongeren
Een betekenisvolle steunende derde	Algemeen
Erkenning van talenten en succeservaringen	Algemeen
Een verandering van omgeving	Algemeen
Levensloopgebeurtenissen	Jongeren
Het hebben van aspiraties	Algemeen
Het financiële gewin binnen de criminaliteit vinden tegenvallen	Jongeren
De afwezigheid van schulden	Jongeren
Het hebben van een baan	Jongeren

Bijlage 2

Overzicht van interventies

In de volgende tabellen worden per BOTOC-gemeente de oorspronkelijk beschreven interventies ingedeeld op twaalf thema's. Op deze manier wordt inzichtelijk gemaakt op welke thema's de BOTOC-programma's van de verschillende gemeenten zich richten. Sommige interventies zijn onder meerdere thema's te scharen; in dat geval zijn meerdere bolletjes gezet, waarbij een zwartomlijnd bolletje staat voor het thema wat het sterkst naar voren komt in de interventie. Het betreft een volledige lijst van interventies, ongeacht of deze doorgang vinden of niet.

Interventies die uiteindelijk niet ingezet worden, zijn in een lichtere kleur aangegeven. Interventies zijn niet ingezet omdat de COVID-pandemie roet in het eten gooide of omdat men pas ná de BOTOC-aanvraag de interventie schrapte uit het aanbod, bijvoorbeeld omdat het toch niet zo'n goed idee bleek.

Verder wordt op basis van de initiële projectplannen en de aanvullende (groeps)gesprekken met vertegenwoordigers een basale omschrijving gegeven van de interventies die gefinancierd zijn vanuit de BOTOC-gelden in de acht BOTOC-gemeenten.

Amsterdam

AMS1 • Trajecten voor mensen die uit de drugscriminaliteit willen stappen
 AMS2 • Inzet van virtual reality bij 'Het Andere Verhaal'
 AMS3 • Credible messengers
 AMS4 • Aanpak Doorgroeiers
 AMS5 • Pilots rondom de online leefwereld
 AMS6 • Aanpakken van straten waar risico op drugscriminaliteit groot is
 AMS7 • Schoolveiligheid
 AMS8 • Modules voor identiteitsontwikkeling

Thema ▼ Interventie ►	AMS1	AMS2	AMS3	AMS4	AMS5	AMS6	AMS7	AMS8
Gedrag/identiteit	●	●						●
Werk/opleiding	●							
Vroegsignalering							●	
Straatcoaches/jongerenwerk								
Rolmodellen/ervaringsdeskundigen			●					
Criminele families				●				
Versterken ouderrol								
Opsporing/vervolgning				●				
Bovenlokale criminele netwerken						●		
Online leefwereld					●			
Schoolomgeving							●	
Deskundigheidsbevordering								

Amsterdam

Amsterdam kent het meerjarig programma Weerbaar Amsterdam (WA). Dit richt zich op het verminderen van de sociale ontwrichting door de drugshandel van buurten en (kwetsbare jonge) mensen en op het weerbaarder maken van wijken en jongeren tegen de aantrekkingskracht van drugs. De maatregelen die binnen WA genomen worden, beslaan het fysieke, het sociale, het zorg- en veiligheidsdomein en zijn waar het kan aanvullingen op, of versterking en invulling van bestaande aanpakken. Het gaat om een combinatie van preventieve, zorg- en strafrechtelijke/repressieve maatregelen, die samen met een netwerk van partners worden uitgevoerd. Dit netwerk bestaat uit verschillende gemeentelijke onderdelen en andere organisaties, zoals de politie, het Openbaar Ministerie (OM), het Regionaal Informatie en Expertisecentrum Amsterdam Amstelland

(RIEC-AA), de drie reclasseringsorganisaties, buurtwerkorganisaties, maatschappelijke organisaties, scholen, corporaties, bewoners en ondernemers. Er is in Amsterdam sprake van een breed interventiepakket waarvan een aantal interventies gefinancierd worden vanuit de BOTOOC-gelden van het ministerie. Een aantal interventies richt zich in de basis op het creëren van inzicht, om daarna (veelal in pilotvorm) op onderzoek gefundeerde interventies te kunnen inzetten. De interventies die vanuit de BOTOOC-gelden worden gefinancierd zijn onderdeel van de praktijkscan en worden door Bureau Beke weggezet langs de volgende twee lijnen.

Het bieden van ander perspectief

Uit de casuïstiek blijkt dat er geregeld personen zijn die in de drugscriminaliteit zitten en daar uit willen stappen. Dit is alleen in sommige gevallen lastig, bijvoorbeeld omdat mensen gedwongen worden een rol te vervullen in de drugshandel. Binnen het WA-programma is er een interventie waarin een uitwegteam opgezet wordt om een eervolle uitweg voor dergelijke personen te bieden. Andere interventies die worden aangeboden zijn trajecten voor mensen die uit de drugscriminaliteit willen stappen, de inzet van *virtual reality* bij 'Het Andere Verhaal' (een designoplossing die jongeren helpt consequenties te overzien binnen het thema messengeweld), zogenoemde '*credible messengers*' (rolmodellen die geloofwaardig zijn voor de doelgroep) en de aanpak op zogenoemde 'doorgroeiers'.

Interventies in Nieuw-West en Zuidoost

Enkele interventies zijn specifiek gericht op de wijken Nieuw-West en Zuidoost.. Het gaat dan om pilots rondom de online leefwereld (vergaren van kennis over de online wereld van jongeren en daarbinnen acteren), verhoogde aanpak in straten waar het risico op drugscriminaliteit groot is, het vergroten van de schoolveiligheid en extra inzet op identiteitsontwikkeling voor jongeren met een migratieachtergrond.

Arnhem

ARN1 • Jeugd- en jongerenwerk
 ARN2 • Stichting Arnhemse Straatcoaches (SAS)
 ARN3 • Preventief Interventie Team (PIT)
 ARN4 • Bieden van perspectief – Prospect4Cash!
 ARN5 • Knooppunt risicojeugd
 ARN6 • Ingrijpen & aanpakken

Thema ▼ Interventie ►	ARN1	ARN2	ARN3	ARN4	ARN5	ARN6
Gedrag/identiteit						
Werk/opleiding				●		
Vroegsignalering			●			
Straatcoaches/jongerenwerk	●	●				
Rolmodellen/ervaringsdeskundigen						
Criminele families						
Versterken ouderrol						
Opsporing/vervolgning					●	●
Bovenlokale criminele netwerken						
Online leefwereld						
Schoolomgeving			●			
Deskundigheidsbevordering						

Arnhem

BOTOC-stad Arnhem zet in op een brede, integrale aanpak die uiteenloopt van vroegsignalering tot opsporing en vervolging. Het doel is het voorkomen van het afglijden van jongeren in een crimineel netwerk. Tegelijkertijd bestaat de aanpak uit het opwerpen van barrières voor een potentieel nieuwe generatie. De zes interventies die worden aangeboden zijn een persoonsgerichte preventieve aanpak via het jeugd- en jongerenwerk, de inzet van toezichthoudende straatcoaches die jongeren aanspreken, de inzet van het Preventief Interventie Team (PIT) voor vroegsignalering op scholen, het bieden van perspectief via betaald werk (Prospect4Cash), het ontwikkelen van een Knooppunt risicojeugd (informatieknooppunt over risicojeugd) en het vergroten van de pakkans van criminele jongeren door verhoogde inzet van politie en OM.

Den Haag

DH1 • Interventieteam TOP-X 'jonge aanwas'
 DH2 • Criminele families
 DH3 • BOA's met taakaccent jeugd
 DH4 • Versterking Haagse Pandbrigade
 DH5 • Trots en weerbaar
 DH6 • Defensie en ROC Mondriaan: Drop-out projecten
 DH7 • Buurtbroeders
 DH8 • Gebiedsregisseur en Analist ondermijning

Thema ▼ Interventie ►	DH1	DH2	DH3	DH4	DH5	DH6	DH7	DH8
Gedrag/identiteit					●			
Werk/opleiding						●		
Vroegsignalering	●							
Straatcoaches/jongerenwerk							●	
Rolmodellen/ervaringsdeskundigen								
Criminele families		●						
Versterken ouderrol								
Opsporing/vervolgning			●	●				
Bovenlokale criminele netwerken								
Online leefwereld								
Schoolomgeving								
Deskundigheidsbevordering								●

Den Haag

De maatregelen die worden genomen in de Haagse aanpak beslaan het fysieke, het sociale, het zorg- en het veiligheidsdomein en zijn waar het kan aanvullingen op, of versterkingen en invullingen van bestaande aanpakken. Hierbij gaat het om een combinatie van preventieve en repressieve maatregelen, die met vele partners worden uitgevoerd. Partners komen voort uit verschillende organisaties zoals de politie, het OM, het Regionaal Informatie en Expertiseteam Den Haag (RIEC-DH), het Veiligheidshuis Haaglanden, de reclassering, buurtwerkorganisaties, maatschappelijke organisaties, scholen, bewoners en ondernemers. De BOTOC-aanpak in Den Haag richt zich vooralsnog op twee gebieden in Den Haag waar al een stevige basis voor aanpak is gelegd: Duindorp en Zuidwest. De

nieuwe aanpak zal snel informatie opleveren over wat wel en niet werkt, zodat deze kennis ook buiten Den Haag praktisch inzetbaar gemaakt kan worden.

In repressieve zin wordt ingezet op de persoonsgebonden aanpak van jonge aanwas en de aanpak van criminele families. Daarnaast worden BOA's met jeugd als taakaccent aangesteld en wordt via de zogenaamde en al bestaande Haagse Pandbrigade ingezet op ondermijnende activiteiten vanuit in (sociale) woningen wonende jeugd. Daarnaast biedt Den Haag weerbaarheidstrainingen in het primair onderwijs aan (gericht op kinderen, leerkrachten en ouders), wordt gekeken of het mogelijk is om voor jeugd loopbaantrajecten bij Defensie op te starten en worden interventies rondom maatschappelijke dienstverlening ontwikkeld. Ten slotte wordt een gebiedsregisseur Ondermijning aangesteld, die samen met een analist gaat kijken of de concrete aanpak een bijdrage levert aan de gesteld doelen, of dat er bijgesteld, versneld of gestopt moet worden.

Eindhoven						
EIN1 • Present Aanpak EIN2 • Alleen jij bepaalt wie je bent EIN3 • Buddy-app* EIN4 • Jongerenwerk* EIN5 • Coachingstrajecten* EIN6 • Buddy COACH						
Thema ▼ Interventie ►	EIN1	EIN2	EIN3	EIN4	EIN5	EIN6
Gedrag/identiteit		●	●			●
Werk/opleiding						●
Vroegsignalering					●	
Straatcoaches/jongerenwerk	●			●		●
Rolmodellen/ervaringsdeskundigen						
Criminele families						
Versterken ouderrol						
Opsporing/vervolgning						
Bovenlokale criminele netwerken						
Online leefwereld						
Schoolomgeving						
Deskundigheidsbevordering						

Eindhoven (vervolg)

EIN7 • Buurthelden*
 EIN8 • Alles Kidzz
 EIN9 • Opvoedondersteuning Triple P
 EIN10 • Rots en Water
 EIN11 • Onderwijs*
 EIN12 • Home start
 EIN13 • Deskundigheidbevordering vroeg signalering door professionals in het sociaal domein*

Thema ▼ Interventie ►	EIN7	EIN8	EIN9	EIN10	EIN11	EIN12	EIN13
Gedrag/identiteit		●	●	●			
Werk/opleiding							
Vroegsignalering							
Straatcoaches/jongerenwerk	●						
Rolmodellen/ervaringsdeskundigen							
Criminele families							
Versterken ouderrol			●			●	
Opsporing/vervolgning							
Bovenlokale criminele netwerken							
Online leefwereld							
Schoolomgeving					●		
Deskundigheidsbevordering							●

Eindhoven

BOTOC-stad Eindhoven combineert preventieve en repressieve projecten met elkaar, waarbij de focus ligt op preventie, vroegsignalering en voorkomen van crimineel gedrag. Er worden diverse interventies aangeboden die op de jongeren zelf zijn gericht, zoals de Presentaanpak (vergroten sociale weerbaarheid van jongeren), de aanpak 'Alleen jij bepaalt wie jij bent' (voorkomen van overlastgevend/crimineel gedrag door het bieden van gestructureerde vrijetijdsbesteding), de Buddy-app (budgetcoach via platform), ondersteuning vanuit het jongerenwerk, het aanbieden van coachingstrajecten, de inzet van een Buddy/Forza COACH (vertrouwenspersoon), de inzet van buurthelden (rolmodellen) en het aanbieden van trainingen zoals 'Alles Kidz' en 'Rots en Water'. Ook wordt aan ouders een aantal interventies aangeboden, zoals opvoedingsondersteuning en 'Home start'

(eveneens opvoedingsondersteuning). Ook wordt geprobeerd om via de driehoek jongere-ouders-leerkracht de relatie tussen het onderwijs en de leerling te versterken. Ten slotte wordt aan diverse betrokkenen een training deskundigheidsbevordering aangeboden om ondermijnende activiteiten te herkennen.

Rotterdam									
ROT1 • Bon Sjans ROT2 • Alleen jij bepaalt wie je bent ROT3 • Citysteward ROT4 • Uitvoering actieprogramma Veiligheid in en om school ROT5 • Schaduwzijde drugsgebruik ROT6 • Het Vadercentrum ROT7 • Join the Club ROT8 • Pilot ervaringsdeskundigen									
Thema ▼ Interventie ►	ROT1	ROT2	ROT3	ROT4	ROT5	ROT6	ROT7	ROT8	
Gedrag/identiteit		●			●				
Werk/opleiding	●		●						
Vroegsignalering							●		
Straatcoaches/jongerenwerk			●						
Rolmodellen/ervaringsdeskundigen			●					●	
Criminele families									
Versterken ouderrol						●			
Opsporing/vervolgging									
Bovenlokale criminele netwerken									
Online leefwereld									
Schoolomgeving				●					
Deskundigheidsbevordering									

Rotterdam (vervolg)			
ROT9 • Voorlichting criminele uitbuiting ROT10 • Project Lovitura ROT11 • Project CITY24			
Thema ▼ Interventie ►	ROT9	ROT10	ROT11
Gedrag/identiteit	●	●	●
Werk/opleiding			
Vroegsignalering			
Straatcoaches/jongerenwerk			
Rolmodellen/ervaringsdeskundigen			
Criminele families			
Versterken ouderrol			
Opsporing/vervolgging			
Bovenlokale criminele netwerken			
Online leefwereld			
Schoolomgeving	●		
Deskundigheidsbevordering			

Rotterdam

BOTOC-stad Rotterdam pakt de ondermijnende criminaliteit integraal aan; de gemeente werkt samen met partners van het Regionaal Informatie- en Expertisecentrum (RIEC), waaronder de politie, de Belastingdienst en het OM. Rotterdam wil dat misdaad niet loont en tracht dit via een actieve en zichtbaar optredende overheid te bewerkstelligen. Daarnaast zorgt het voor weerbare wijken en weerbare haven; ondernemers en bewoners worden weerbaarder gemaakt tegen de verleidingen van ondermijnende criminaliteit. Ook in Rotterdam worden begeleidingstrajecten ingezet, zoals het al eerder bij Eindhoven genoemde 'Alleen jij bepaalt wie je bent', 'Schoon Schip' (het aanbieden van dagprogramma's) en de zogenaamde 'Citysteward' (aanreiken van vaardigheden richting werk). Daarnaast worden jongeren activiteiten aangeboden via 'Join the Club' en 'Project CITY24' en is er ruimte voor de inzet van ervaringsdeskundigen via de 'Pilot ervaringsdeskundigen'. Andere te benaderen doelgroepen bij Rotterdamse interventies zijn scholen (via het actieprogramma 'Veiligheid in en om school'), vaders (het versterken van de vaderrol via het project 'Vadercentrum'). Ook is de nodige ruimte ingericht voor interventies die zich op voorlichting richten,

zoals het wijzen op de schaduwzijde van drugsgebruik, het geven van voorlichting over criminele uitbuiting en het project 'Lovitura' (gericht op Oost-Europese mensenhandel).

Tilburg										
TIL1 • Integrale familie aanpak TIL2 • Stichting Warm Hart TIL3 • Laagdrempelige coaching TIL4 • Versterking Jongerentafels* TIL5 • Jongerenwerk in Tilburg Noord* TIL6 • Vroegsignalering* TIL7 • Wapenbezit en normalisatie (wapen)geweld TIL8 • Veilige School TIL9 • Lesprogramma voorkomen criminele carrière TIL10 • Sport en muziek als middel										
Thema ▼ Interventie ►	TIL1	TIL2	TIL3	TIL4	TIL5	TIL6	TIL7	TIL8	TIL9	TIL10
Gedrag/identiteit							●		●	●
Werk/opleiding								●		
Vroegsignalering						●		●	●	●
Straatcoaches/jongerenwerk			●		●					
Rolmodellen/ervaringsdeskundigen										
Criminele families	●									
Versterken ouderrol		●								
Opsporing/vervolgning										
Bovenlokale criminele netwerken										
Online leefwereld										
Schoolomgeving										
Deskundigheidsbevordering				●						

Tilburg

BOTOC-stad Tilburg tracht de jonge aanwas in de criminaliteit te voorkomen door de criminele structuren in de wijk te doorbreken, door meer jongeren uit de wijk weerbaarder te maken tegen georganiseerde criminaliteit en door de samenwerking tussen de maatschappelijke- en veiligheidspartners te versterken. De aanpak van Tilburg is gestoeld op de pijlers thuis, straat (vrije tijd) en

school (of werk). De interventies die zich richten op 'thuis' zijn de 'Integrale familie-aanpak (losweken van jongeren uit criminele families) en het versterken van de rol van ouders. De interventies op straat richten zich op laagdrempelige coaching, op het verbeteren van de informatiepositie over jongeren (via de zogenaamde 'Jongeren tafels'), op het aanbieden van jongerenwerk, het verbeteren van vroegsignalering, het opzetten van een wapeninleveractie (met gebruikmaking van een film). Op het niveau van schoolinterventies richt Tilburg zich met de Veilige School op een nauwe samenwerking tussen zes basisscholen in Tilburg-Noord wat betreft vroegsignalering en voorlichtingsmateriaal voor leerlingen en ouders op jeugdcriminaliteit, geweld en sociale spanning/polarisatie. Het lesprogramma 'Voorkomen criminele carrière' zal ook ingezet worden op scholen die aangesloten zijn bij de Veilige School. Sport en muziek worden ingezet als vrijetijdsinterventie; door middel van sport, muziek en cultuur worden jeugdigen voorbereid op de arbeidsmarkt (o.a. door aangeleerde vaardigheden zoals discipline).

Utrecht			
UTR1 • Voorkomen jonge aanwas UTR2 • Terugdringen en verstoren UTR3 • Weerbare wijken			
Thema ▼ Interventie ►	UTR1	UTR2	UTR3
Gedrag/identiteit	●		
Werk/opleiding	●		
Vroegsignalering	●		
Straatcoaches/jongerenwerk			
Rolmodellen/ervaringsdeskundigen	●		
Criminele families		●	
Versterken ouderrol			
Opsporing/vervolgning		●	
Bovenlokale criminele netwerken		●	
Online leefwereld			
Schoolomgeving			
Deskundigheidsbevordering			

Utrecht

De in- en doorstroom van jongeren in of uit Utrecht-Zuid in de drugscriminaliteit behoeft een integrale focus die gaat over weerbaarheid, zorg en veiligheid. Bestaande interventies worden beter met elkaar verbonden, versterkt of (op bepaalde punten) vernieuwd. Via hun interventie 'Voorkomen jonge aanwas' focussen ze op jeugdigen tussen de 12 en 16 jaar, die hun eerste stappen in de criminaliteit zetten. Een nieuw interventieteam heeft intensief contact met betrokken jongeren en het hele gezin (met extra oog voor broertjes en zusjes). De 'Terugdringen en verstoren'-interventie draait vooral om het aanpakken van individuen, groepen, fenomenen, gebieden en delicten en het opwerpen van barrières en het verstoren van criminele netwerken. Onder deze interventie valt ook een systematische aanpak van criminele families in Utrecht(-Zuid) en het verstoren van malafide ondernemingen. Met de interventie 'Weerbare wijken' wil Utrecht de potentiële nieuwe jongere aanwas in de criminaliteit, maar ook hun zusjes, broertjes en ouders, bewuster maken van de gevolgen van (drugs) criminaliteit op de wijk, buurtbewoners, gezinnen en individuen. Er worden lesprogramma's, workshops, buurtbijeenkomsten en vergaderingen gehouden om wijkagenten, jongerenwerkers en ouders meer handelingsperspectief bij te brengen en om vroegsignalering te bewerkstelligen.

Zaanstad			
ZAA1 • De Aanpak Risicjongeren ZAA2 • De school als centrale plek in de wijk ZAA3 • De digitale (leef)wereld			
Thema ▼ Interventie ►	ZAA1	ZAA2	ZAA3
Gedrag/identiteit		●	
Werk/opleiding			
Vroegsignalering	●	●	
Straatcoaches/jongerenwerk	●	●	
Rolmodellen/ervaringsdeskundigen	●		
Criminele families			
Versterken ouderrol			
Opsporing/vervolgning			
Bovenlokale criminele netwerken			
Online leefwereld			●

Thema ▼ Interventie ►	ZAA1	ZAA2	ZAA3
Schoolomgeving		●	
Deskundigheidsbevordering			

Zaanstad

De gemeente Zaanstad richt zich op de Zaanse jongeren (10 tot 27 jaar) waarbij de gemeente middels een combinatie van een integrale preventieve en repressieve aanpak wil voorkomen dat jongeren verder afglijden richting de ondermijnende criminaliteit. Met de interventie ‘Aanpak Risicjongeren’ worden geprioriteerde groepen jongeren in Zaanstad naast groeps- en domeingericht ook individuegericht bestreden en worden ouders/opvoeders bewust gemaakt van het risicodrag van hun jongeren. Zij krijgen handvatten aangereikt om hun opvoedende rol als ouders te versterken. Verder worden intensieve coachingtrajecten ingezet (met gebruik van rolmodellen), inclusief een goed vangnet voor gezinnen. De school als centrale plek in de wijk verbindt de school met jongerenwerk en veiligheidscoördinatoren in een systeem van vroegsignalering, veiligheid en zorg. Er wordt een integrale hub gecreëerd waar jongeren terecht kunnen voor talentontwikkeling, advies of toeleiding naar hulp, ondersteuning en werk. De derde interventie, de ‘Digitale (leef)wereld’, richt zich op het inrichten van een online platform waar men (risico)jongeren kan informeren, signaleren en contacteren voor eventuele toeleiding naar hulp of ondersteuning.

bureaubeke.nl